

DOI 10.31651/2524-2660-2019-1-146-150
 ORCID 0000-0001-7207-7590

БЕЗКОПИЛЬНИЙ Олександр Олександрович,

доцент кафедри теорії, методики фізичного виховання,
 Черкаський національний університету імені Богдана Хмельницького
e-mail: aleksbezsk1981@ukr.net

ORCID 0000-0002-9741-8424

ЗАВАЛЬНЮК Олена Валентинівна,

професор кафедри теорії і методики фізичного виховання,
 Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
e-mail: LanaZav@i.ua

УДК 378.018.8.011.3-051:796](045)

**ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ
 КУЛЬТУРИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ**

Авторами розкрито сутність поняття «якість професійної підготовки», проаналізовано показники якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, з'ясовано сучасний стан готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі. У статті подано результати анкетного дослідження, що свідчать про необхідність підвищення рівня якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі.

Ключові слова: *якість професійної підготовки; майбутні вчителі фізичної культури; здоров'язбережувальна діяльність; основна школа.*

Постановка проблеми. Здоров'я та здоровий спосіб життя є важливою передумовою майбутньої самореалізації людини, активного довголіття, здібностей до створення сім'ї та народження дітей, складної навчальної та професійної діяльності. Однак, на основі власного досвіду та матеріалів дослідження вчених можемо констатувати те, що в нашій країні, сучасна учнівська молодь не розглядає власне здоров'я як «капітал», який треба зберігати на майбутнє.

Особливе значення у збереженні здоров'я підростаючого покоління має діяльність вчителя фізичної культури. З позицій сьогодення, коли значні обсяги навчальних навантажень, інтенсифікація процесу навчання, комп'ютеризація, збільшення психологічних навантажень, погіршення екологічної ситуації, незадовільна якість фізкультурно-оздоровчої роботи та інші чинники призводять до негативних змін в стані здоров'я дітей шкільного віку, особливої актуальності набуває проблема якісного формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі.

Якість професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до

здоров'язбережувальної діяльності в основній школі залежить від численних факторів, серед яких науковий, педагогічний, методичний і виховний потенціал закладів вищої освіти. Проблема якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності ще недостатньо досліджена як в теоретичному, так і в методичному аспектах. Тому, для підвищення ефективності професійної підготовки учителів фізичної культури у закладах вищої освіти, оновлення її методологічних, змістовних і технологічних основ відповідно до вимог сучасності, необхідно з'ясувати питання про стан готовності майбутніх вчителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі.

Проблема якості вищої освіти є досить актуальною в сучасних умовах, її розглядають у своїх публікаціях В. П. Андрущенко, А. І. Кузьмінський, Р. А. Кубанов, О. І. Ляшенко, С. М. Ніколаєнко, В. І. Носков, Є. М. Хриков та ін. У дослідженнях О. Ю. Ажиппо, А. В. Віндюк, Л. О. Демінської, Є. А. Захаріної, Л. І. Іванової, Р. П. Карпюка, Н. І. Степанченко, Л. П. Суценко, О. В. Тимошенка, Б. М. Шияна ґрунтовно розглянуто різні теоретичні та методичні аспекти удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах.

Важливе значення для розуміння сутності проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі мають праці вітчизняних учених, зокрема П. Б. Джурина [1], В. Д. Дручика [2], І. В. Іванія [3], В. В. Ткаченка [4], а також зарубіжних (F. Peterson, R. Cooper, J. Laird [5], E. Slierpsevich [6]) вчених.

Мета статті. Дослідити якість професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі у соціокультурному вимірі.

Завдання роботи полягають у вивченні сутності поняття «якість професійної підготовки», аналізі показників для оцінювання якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та з'ясуванні сучасного стану готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі.

У дослідженні були використані наступні методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження, анкетування, методи математичної статистики. Графічне представлення результатів статистичного аналізу проводили в електронних таблицях «Excel-97».

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналітичний огляд наукових публікацій дозволяє виділити різні тлумачення терміна «якість професійної підготовки». Так, І. Белікова якість професійної підготовки розглядає, як «комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування особистісної компетентності [7, с. 50]; О. Фурса вважає, що «якість підготовки фахівців визначається відповідністю знань, умінь, навичок, здобутих у ВНЗ, сформованістю професійно необхідних особистісних якостей, вимогам сучасного виробництва, рівнем виробничих відносин і перспектив їх розвитку» [8, с. 189]; Р.А. Кубанов під якість професійної підготовки майбутнього фахівця розуміє «глибоке засвоєння спеціально відібраного, структурованого теоретичного матеріалу з основ спеціальності для набуття студентами професійних умінь і навичок та формування необхідних особистісних професійних якостей у ході спеціально організованого, професійно спрямованого навчального процесу» [9, с. 135]; А. В. Михацька вважає, що «якість професійної підготовки у вищій школі виступає одним з ключових понять щодо оцінки ефективності освітнього процесу, а його рівень фактично характеризує успішність діяльності вищого навчального закладу в цілому» [10, с. 36]. Вчена зазначає, що «контекст поняття якості, зокрема в педагогіці, розширюється за рахунок близьких за змістом понять» [10, с. 38]. Це такі поняття, як «конкурентоспроможність», «ефективність

освіти», «якість освіти», тощо. Якість освіти вчена визначає, як «сукупність характеристик, які задовольняють встановленим державним вимогам та передбачуваним потребам роботодавців» [10, с. 38].

Отже, в основі характеристики якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі можуть бути такі показники, як рівень професійних знань, рівень загальних математичних, природничо-наукових, гуманітарних й соціально-економічних знань, рівень виконавської дисципліни, уміння та навички застосування професійних знань в умовах практичної діяльності, рівень культурного, етичного та морального виховання.

Вважаємо за необхідне зазначити, що перераховані показники можуть мати різну міру об'єктивності, тому для об'єктивізації оцінки якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі перераховані показники необхідно використовувати комплексно. Крім того при визначенні якості професійної підготовки важливо враховувати самооцінку майбутніх учителів фізичної культури, щодо загальної готовності до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі та рівень сформованості її окремих компонентів.

Для з'ясування якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі нами було проведено анкетування, в якому брали участь 390 студентів 4 курсу таких провідних закладів вищої освіти України, як Академія рекреаційних технологій і права, Бердянський державний педагогічний університет, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

Важливою умовою якісної професійної підготовки майбутнього педагога є наявність і доступність відповідної науково-методичної літератури. Тому, у нашому дослідженні, ми з'ясували питання про те наскільки студенти задоволені науково-методичною літературою для їх підготовки до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі (рис. 1).

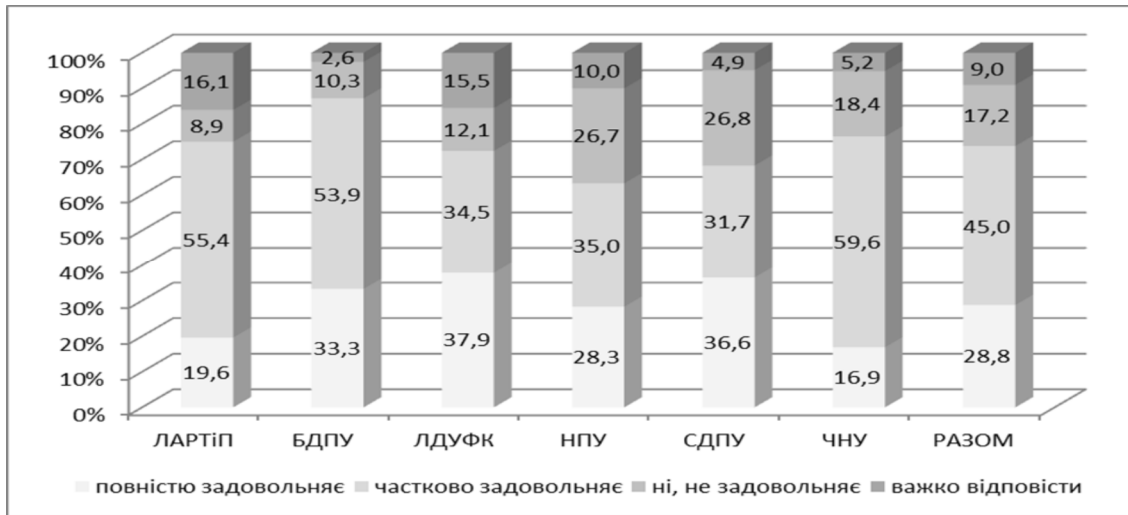

Рис. 1. Результати опитування (%) студентів (n=390) вищих навчальних закладів України про те наскільки їх задовольняє існуюча науково-методична література для підготовки до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі.

Результати відповідей студентів свідчать про те, що лише 28,8% респондентів повністю задоволені існуючою науково-методичною літературою необхідною для їх підготовки до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі; частково задоволені – 45,0%; не задоволені – 17%; важко було відповісти – 9% респондентів. Такі дані свідчать про необхідність розробки та забезпечення студентів відповідною науково-методичною літературою, необхідною для їх професійної підготовки.

Володіння понятійно-термінологічним апаратом свідчить про професіоналізм педагога, його здатність і готовність до науково-педагогічної діяльності. Обізнаність із спеціальною термінологією є важливою умовою формування у майбутнього педагога низки

компетентностей, зокрема, здатності логічно мислити, аналізувати, синтезувати, узагальнювати знання і утворювати на цій основі нові поняття. Крім того, інтенсивне оновлення понятійно-термінологічного апарату в галузі фізичного виховання зумовлює необхідність впровадження в навчальний процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури спеціальним чином впорядкованих і систематизованих у навчальних словниках фундаментальних та новоутворених термінів фізкультурної науки.

Усе вище зазначене стало передумовою для того щоб визначити наскільки сучасні студенти володіють спеціальною термінологією, необхідною для впровадження здоров'язбережувальних технологій у основній школі (рис. 2).

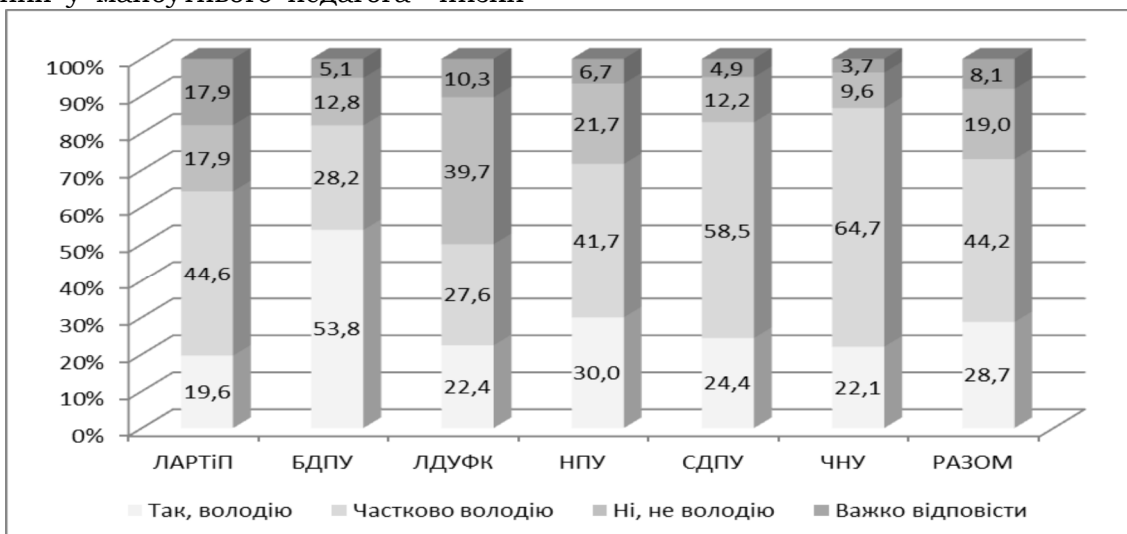

Рис. 2. Результати опитування (%) студентів (n=390) вищих навчальних закладів України про те наскільки вони володіють спеціальною термінологією, необхідною для впровадження здоров'язбережувальних технологій у основній школі.

Результати опитування представлені на рисунку 2 вказують на те, що 28,7% опитаних респондентів повністю володіють професійною термінологією, необхідною для впровадження здоров'язбережувальних технологій у основній школі, 44,2% – частково володіють відповідною термінологією, 19,0% – не володіють, 8,1% студентам було важко відповісти на запитання анкети. На нашу думку, при проведенні лекційних, лабораторних та практичних занять слід значну увагу приділяти про-

блемі ознайомлення, аналізу та оволодіння майбутніми учителями фізичної культури фундаментальними та новоутвореними термінами фізкультурної науки.

Ефективність здоров'язбережувальної діяльності в основній школі багато в чому залежить від того наскільки вчитель фізичної культури розуміє свої професійні функції. На рисунку 3 представлено результати опитування щодо їх знань про професійні функції сучасного вчителя фізичної культури.

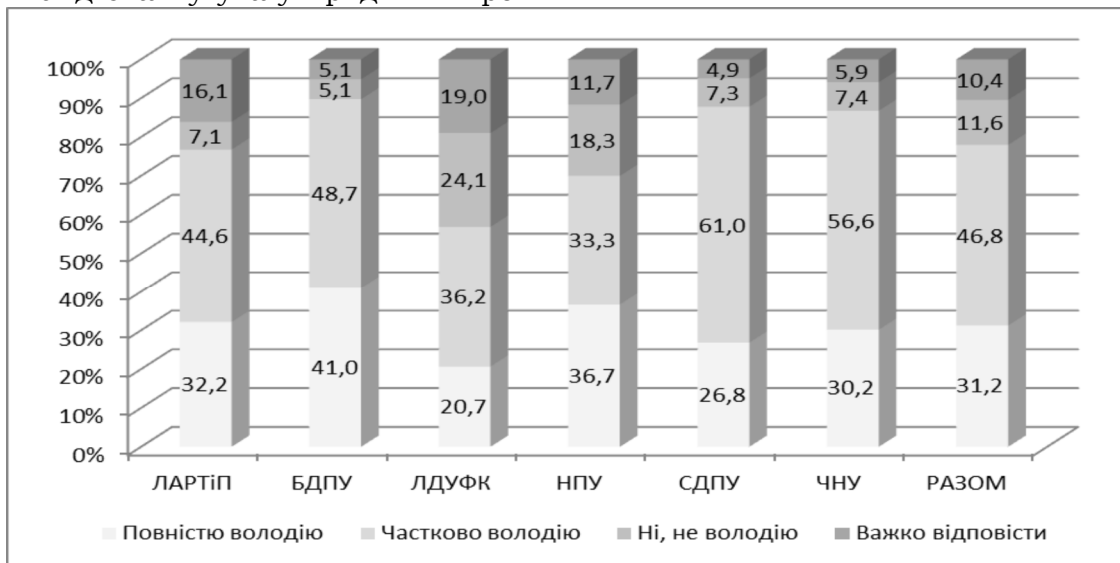

Рис. 3. Результати опитування (%) студентів (n=390) вищих навчальних закладів України про те наскільки вони володіють знаннями щодо професійних функцій сучасного вчителя фізичної культури.

Аналіз опитування студентів вищих навчальних закладів України про те наскільки вони володіють знаннями про професійні функції сучасного вчителя фізичної культури, показав, що 31,2% студентів повністю володіють такими знаннями; частково володіють – 46,8%; не володіють – 11,6% студентів; було важко відповісти – 10,4% студентів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Представлені результати свідчать про необхідність підвищення рівня якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі. Це вимагає розробки, обґрунтування та впровадження в практику системи заходів, що будуть сприяти формуванню якісного рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі.

Список бібліографічних посилань

1. Джури́нський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності : дис. д-ра пед. наук. Одеса, 2013. 559 с.
2. Дручик В.Д. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі: дис. ... канд пед. наук. Київ, 2017. – 172 с.
3. Іваній І. В. Здоров'язбережувальна компетентність і професійна культура фахівця з фізичного виховання. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2016. Вип. 136. С. 89-92.
4. Ткаченко В. В. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних тенологій у дитячих оздоровчих таборах. Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки. 2016. No 12. С. 108-112.
5. Peterson F., Cooper R. Laird J. Enhancing teacher health literacy in school health promotion: a vision for the new millennium. The Journal of school health. 2001. No 71(4). P. 44.
6. Sliepevich E. M. School health education: Appraisal of a conceptual approach to curriculum development. Journal of School Health. 2001. Vol. 71 (8). P. 17-21.
7. Белікова І. В. Структура якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

- Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. 2014. Вип. 1. С. 54-56.
8. Фурса О. Якість професійної підготовки фахівців із дизайну як запорука успішної модернізації дизайн-освіти. *Нова педагогічна думка*. 2013. No 2. С. 133-137.
 9. Кубанов Р. А. Удосконалення якості професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей в умовах кредитно-модульної системи навчання. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2014. Вип. 42. С. 187-192.
 10. Михацька А. В. Якість професійної підготовки фахівців як головна вимога ринку праці. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. No 22(3). С. 36-42.
- References**
1. Dzhurynsky P. B. (2013). *Theoretical and methodological principles of the future physical culture teachers' training to the health-keeping professional activity* (Doctor of Science dissertation). Odesa: (in Ukraine).
 2. Druchyk V.D. (2017). *Future physical culture teachers' training to the implementation of the health-keeping technologies in the senior school* (PhD dissertation). Kyiv: (in Ukraine).
 3. Ivanij I. V. (2016). Health-keeping competency and professional culture of the physical education specialist. *Chernihiv national pedagogical university newsletter. Pedagogical sciences. Physical education and sport*, 136, 89-92.
 4. Tkachenko V. V. (2016). Future physical culture teachers' training to the implementation of the health-keeping technologies in the children's remedial camps. *Cherkasy university newsletter. Pedagogical sciences*, 12, 108-112.
 5. Peterson F., Cooper R. Laird J. (2001). Enhancing teacher health literacy in school health promotion: a vision for the new millennium. *The Journal of school health*, 71(4), 44.
 6. Slipecevic E. M. (2001). School health education: Appraisal of a conceptual approach to curriculum development. *Journal of School Health*, 71 (8), 17-21.
 7. Belikova I. V. (2014). Future foreign language teachers' professional training quality structure. *Actual problems of the state management, pedagogics and psychology*, 1, 54-56.
 8. Fursa O. (2013). Design specialists' professional training quality as the guarantee of the successful design-education modernization. *New pedagogical thought*, 2, 133-137.
 9. Kubanov R. A. (2014). Future economic specialties specialists' professional training quality perfection in the conditions of the credit-module teaching system. *Pedagogics of the higher and secondary school*, 42, 187-192.
 10. Mykhatska A. V. (2012). Specialists' professional training quality as the main work market requirement. *The Luhansk Taras Shevchenko national University newsletter. Pedagogical sciences*, 22(3), 36-42.

BEZKOPYLNY Oleksandr,

physical education theory and methodology chair associate professor
The Cherkasy Bohdan Khmelnytsky national university

ZAVALNYUK Olena,

physical education theory and methodology chair professor
The national M. P. Drahomanov pedagogical university

**FUTURE PHYSICAL CULTURE TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING QUALITY
IN THE SOCIOCULTURAL DIMENSION**

Abstract. *Introduction. From the present-day positions, when considerable volumes of the teaching uploads, the teaching process intensification, computerization, psychological uploads increase, ecological situation worsening, bad physical culture and healthy work quality and other factors lead to the negative changes in the school age children health state, peculiar actuality is acquired by the problem of the future physical culture teachers' readiness to the health-keeping activity qualitative forming in the secondary school.*

Purpose. To investigate the future physical culture teachers' professional training to the health-keeping activity quality in the secondary school in the sociocultural dimension.

Methods. Scientific and methodological literature analysis, questionnaire, mathematical statistics.

Results. The general future physical culture teachers' professional training to the health-keeping activity quality indications in the secondary school are the professional, general mathematical, natural and scientific, humanity and socio-economical knowledge, executive discipline, professional skills and habits, cultural, ethic and moral education level.

The questionnaire results witnessed that those completely satisfied with the existing scientific and methodological literature necessary for their training to the health-keeping activity in the secondary school, completely possess the professional terminology, necessary for the implementation of the health-keeping technologies in the secondary school as well as completely possess the knowledge concerning professional functions of the modern physical culture teacher no more than 32% students questioned.

Originality. The modern future physical culture teachers' professional training to the health-keeping activity quality state in the secondary school.

Conclusion. The results presented witness about the necessity of the future physical culture teachers' professional training to the health-keeping activity quality level increase in the secondary school.

Keywords: *the professional training quality; future physical culture teachers; the health-keeping activity; the secondary school.*

*Одержано редакцією 28.01.2019
Прийнято до публікації 01.02.2019*